

บทบาทภาครัฐในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

เขตกรุงเทพมหานคร

The role of the Government in promoting Small and Medium-Sized Enterprises (SMEs) in Bangkok Metropolitan Area

จันทร์จรณ์เทพ แยม่อุทัย^{1*} และ ณัฐวัฒน์ สิริพรวุฒิ²

(Thundthornthep Yamoutai^{1*} and Nattawat Siriphornwut²)

^{1*}หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี กรุงเทพมหานคร

The Degree of Doctor of Public Administration, Bangkokthonburi University, Bangkok, Thailand

²คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี กรุงเทพมหานคร

²Faculty of Political Science, Bangkokthonburi University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: taebkk@gmail.com.

Article history:

Received 19 March 2024

Revised 12 June 2025

Accepted 19 June 2025

SIMILARITY INDEX = 9.72 %

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบทบาทของภาครัฐในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เขตกรุงเทพมหานคร 2) ศึกษาความต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเขตกรุงเทพมหานคร และ 3) แนวทางการเสริมสร้างบทบาทของภาครัฐด้านกฎหมายธุรกิจในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเขตกรุงเทพมหานคร รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, ผู้แทนจากสถาบันการเงิน, ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ และรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวกับการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, และนักวิชาการ หรือผู้เชี่ยวชาญด้านธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม สัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง และวิเคราะห์โดยการเข้ารหัสข้อมูล

ผลการวิจัย พบว่า 1) บทบาทภาครัฐในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจประเทศ แม้ว่าจะมีนโยบายและมาตรการของภาครัฐจำนวนมาก แต่ก็ยังเข้าถึงได้ยาก ขาดความชัดเจน และไม่มีการติดตามประเมินผล จึงทำให้ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร “ไม่รู้ตัวว่าสามารถติดตามได้ที่ช่องทางใด รู้แต่ว่ามีธนาคารให้กู้ยืมเงินมาลงทุนได้” 2) ความต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐ แบ่งเป็น 3 มิติหลัก ได้แก่ ด้านการพัฒนาศักยภาพ “หากมีภาครัฐเป็นปรึกษาหรือระบบพี่เลี้ยงจะดีมาก เพราะไม่ใช่แค่จัดอบรมแล้วก็จบ แต่ต้องมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องด้วย” ด้านการตลาดและการขาย “หากเป็นไปได้ก็อยากให้รัฐช่วยเปิดช่องทางการขายที่ชัดเจนมากกว่านี้ เพิ่มช่องทางตลาด” และด้านการเงิน “รู้สึกละเลย ว่าระบบยังไม่เอื้อมากพอให้กับกลุ่ม SMEs มากพอ” 3) แนวทางการเสริมสร้างบทบาทของภาครัฐ คือ การบูรณาการความร่วมมือ และประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการเงิน (ธนาคาร) ในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม รวมทั้งพัฒนาระบบนิเวศ และมาตรการในการสนับสนุนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้ประกอบการ

คำสำคัญ: บทบาทภาครัฐ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม กรุงเทพมหานคร

Abstract

The research aimed to 1) study the role of the government in promoting SMEs in Bangkok Metropolitan Area, 2) study the need for support from the government for SME entrepreneurs in Bangkok Metropolitan Area, and 3) propose guidelines for strengthening the role of the government in business law in promoting SMEs in Bangkok Metropolitan Area. The research method was qualitative. There were 20 key informants, divided into four groups: SME entrepreneurs, representatives from financial institutions, representatives from government agencies and state enterprises related to promoting SMEs, and academics or experts in SMEs. In-depth interviews were conducted face-to-face using a semi-structured interview form, and data were analyzed by coding.

The research results found that 1) the role of the government in promoting SMEs was the heart of national economic development. Although there were many government policies and measures, they remained difficult to access, lacked clarity, and did not include proper follow-up and evaluation. Therefore, the results were not as effective as they should have been. “I didn’t even know where to follow up. I only knew that there were banks that provided loans for investment.” 2) The need for support from the government was divided into three main dimensions: potential development “If the government could be a consultant or provide a mentor system, it would be great because it wasn’t just about organizing training and then ending it. There had to be continuous monitoring and evaluation.” In terms of marketing and sales “If possible, I would have liked the government to help open clearer sales channels and increase market access.” And in terms of finance “I felt that the system was still not supportive enough for SMEs.” 3) The approach to strengthening the role of the government was to integrate cooperation and coordination between government agencies, the private sector, and financial institutions (banks) in promoting SMEs, including developing an ecosystem and support measures that met the needs of entrepreneurs.

Keywords: Government Role, Small and Medium-Sized Enterprises (SMEs), Bangkok Metropolis

1. บทนำ

วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises: SMEs) เป็นธุรกิจที่ดำเนินการโดยผู้ประกอบการรายย่อย มีสินทรัพย์ และจำนวนพนักงานไม่มาก ส่วนใหญ่เริ่มต้นจากเงินลงทุนของผู้ประกอบการ หรืออาจมาจากสินเชื่อของธนาคาร แต่ถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ เนื่องจากมีบทบาทในการสร้างงาน กระจายรายได้ ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ตลอดจนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ระบบเศรษฐกิจโดยรวม ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ ธุรกิจ SMEs มีจุดเด่นคือความเป็นอิสระของผู้ประกอบการ และวิธีการดำเนินธุรกิจที่เน้นลงทุนในสินค้าและบริการที่จับต้องได้ โดยธุรกิจ SMEs สามารถแบ่งตามขนาดของธุรกิจออกได้เป็น 3 ขนาด เรียกว่า MSME ได้แก่ วิสาหกิจรายย่อย (Micro) วิสาหกิจขนาดย่อม (Small) และวิสาหกิจขนาดกลาง (Medium) จากรายงานสถานการณ์ MSME ปี 2567 พบว่า มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ในปี 2566 มีมูลค่าเท่ากับ 17,921,213 ล้านบาท (เพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้า 543,198 ล้านบาท หรือขยายตัว 1.9% ชะลอตัวจากที่ขยายตัวได้ 2.5% ในปี 2565) ขณะที่ GDP ของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (MSME) ในปี 2566 มีมูลค่า 6,317,181 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วน 35.2% ของ GDP รวม (เพิ่มขึ้นจากปีก่อน ที่มีสัดส่วน 35.1% โดยมีอัตราการขยายตัว 3.6% ต่อเนื่องจากการขยายตัว 4.4% ในปี 2565) (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2567ก)

ดังนั้น วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) จึงเสี่ยงไม่ได้ที่จะต้องได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานหลักของรัฐ คือ สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม หรือ สสว. ซึ่งจัดตั้งขึ้นภายใต้ พ.ร.บ. ส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2543 ที่ทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและแผนการส่งเสริม SMEs ปัจจุบันดำเนินการอยู่ภายใต้แผนการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2566 - 2570) ฉบับแรกเริ่มขึ้นเมื่อปี 2545 และมีการจัดทำฉบับใหม่ขึ้นทุก ๆ 5 ปี โดยสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) เป็นหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาควิชาการในการจัดทำนโยบาย และแผนปฏิบัติการให้เป็นเอกภาพ ทั้งนี้ เพื่อให้การสร้างความเข้มแข็งให้ SMEs อันจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายเชิงเศรษฐกิจที่ต้องการให้สัดส่วนการเพิ่มมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจของ SMEs มีอัตราที่เพิ่มขึ้น แผนการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2566 - 2570) หรือแผนฯ ฉบับปัจจุบัน จึงได้ให้ความสำคัญกับการเร่งสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในมิติต่าง ๆ ด้วยการพัฒนาศักยภาพและการสร้างรายได้ของธุรกิจ SMEs โดยรวมอย่างครอบคลุมทั้งในภาคการผลิต ภาคการค้า ภาคการบริการ รวมไปถึงภาคธุรกิจเกษตรด้วยแนวทางการส่งเสริมให้ SMEs มีการพัฒนาเชิงผลิตภาพ การพัฒนาทักษะความชำนาญของแรงงาน การเข้าถึงนวัตกรรมและองค์ความรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและการเติบโตทางธุรกิจของวิสาหกิจรายย่อย วิสาหกิจขนาดย่อม และวิสาหกิจขนาดกลางผ่านการสนับสนุนปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการส่งเสริมและเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจโดยการพัฒนาาระบบฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ สถิติ ผลการวิจัยและพัฒนา ทรัพย์สินทางปัญญา การตลาด การส่งเสริมการวิจัยเชิงนวัตกรรมให้เป็นระบบที่เป็นปัจจุบัน รวมถึงการมีโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม และยืดหยุ่นต่อการพัฒนาและการสนับสนุนให้ SMEs สามารถเข้าถึงระบบห่วงโซ่มูลค่าของโลก การเข้าถึงโอกาสด้านการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ และการใช้ประโยชน์จากข้อตกลงการค้าที่มีอยู่ (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2567ข)

บทบาทภาครัฐมีความสำคัญต่อการเสริมสร้างศักยภาพและความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจ SMEs โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสนับสนุนเชิงโครงสร้างพื้นฐาน การให้บริการทางธุรกิจ การส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งทุนและตลาด การพัฒนาองค์ความรู้และทักษะ การสร้างสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่เอื้อต่อการเติบโต

อย่างยั่งยืน และที่สำคัญอย่างยิ่งคือ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายธุรกิจ ซึ่งส่งผลต่อความสามารถในการปฏิบัติตามข้อกำหนดทางกฎหมาย และการบริหารจัดการความเสี่ยงทางกฎหมายที่อาจเกิดขึ้น กลายเป็นหนึ่งในอุปสรรคสำคัญที่ส่งผลต่อการดำเนินธุรกิจของ SMEs ความสามารถในการแข่งขัน และมีอัตราการล้มเหลวสูงในช่วงแรกของการดำเนินธุรกิจ ดังนั้น ภาครัฐต้องมีการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจด้านกฎหมายธุรกิจให้แก่ผู้ประกอบการ SMEs จะช่วยเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน ลดความเสี่ยงทางกฎหมาย และส่งเสริมการเติบโตอย่างยั่งยืนของธุรกิจได้ในระยะยาว รวมทั้งการกำหนดนโยบาย และมาตรการต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการเติบโตของ SMEs อย่างต่อเนื่อง เช่น การจัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาทางกฎหมายสำหรับ SMEs การจัดอบรม และสัมมนาเพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านกฎหมายธุรกิจ เป็นต้น เพราะการขาดความรู้ด้านกฎหมายธุรกิจของผู้ประกอบการ SMEs ไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการ SMEs เท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนอีกด้วย โดยสถาบันการเงินมักจะพิจารณาถึงความรู้ความเข้าใจด้านกฎหมายธุรกิจ ซึ่งเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญสำหรับการประเมินความเสี่ยงก่อนการอนุมัติสินเชื่อ ดังนั้น การส่งเสริมความรู้ด้านกฎหมายธุรกิจจึงไม่เพียงช่วยให้ SMEs สามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างถูกต้อง ตามกฎหมายเท่านั้น แต่ยังเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่จำเป็นต่อการเติบโตทางธุรกิจได้อีกด้วย หัวใจสำคัญการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม หรือ SMEs จำเป็นต้องได้รับความร่วมมืออย่างจริงจังจากหลายภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานภาครัฐ ที่จะเป็นผู้กำหนดนโยบาย ทิศทางการขับเคลื่อนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ (กันตพงศ์ มาศจุฑาเศรษฐี, 2567) เบญจรงค์ สวัสดิ์พาณิชย์ (2565) ได้ศึกษา “บทบาทของรัฐในการส่งเสริมความพร้อมของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) กลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม พ.ศ. 2540-2563” พบว่า บทบาทของภาครัฐในการพัฒนาและส่งเสริมผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) กลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม พ.ศ. 2540-2563 เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกยุคสมัย แต่ยังไม่เป็นรูปธรรมและเป็นบทบาทในเชิงรับเท่านั้น อุปสรรคและปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นกับวิสาหกิจกลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มไทยเสมอมา คือ วิสาหกิจส่วนใหญ่ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ ปัญหาการพัฒนานวัตกรรมสินค้าและบริการ ความไม่แน่นอนของเทคโนโลยีเครื่องจักร และความปลอดภัยของอาหาร เป็นต้น เสถียรภาพทางการเมืองการปกครองไทยจะมีความสัมพันธ์โดยตรงกับวิสาหกิจกลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่เป็นไปในลักษณะการเชื่อมโยงระหว่างภาครัฐกับภาคธุรกิจยังมีความเข้มแข็งไม่เพียงพอ กล่าวคือ หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนไม่สามารถดำเนินงานร่วมกันได้อย่างเต็มศักยภาพ

SMEs ในประเทศไทยยังคงเผชิญกับข้อจำกัดและอุปสรรคหลายประการ อาทิ การเข้าถึงแหล่งเงินทุน การพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม การบริหารจัดการธุรกิจอย่างมืออาชีพ ตลอดจนข้อจำกัดด้านศักยภาพในการแข่งขัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจที่มีความหลากหลายและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้ผู้ประกอบการ SMEs ต้องเผชิญกับการแข่งขันที่รุนแรงทั้งจากภายในและต่างประเทศ ความซับซ้อนของกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกิจ การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี และพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ข้อมูลจากสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) ระบุว่า ในปี 2566 จำนวนผู้ประกอบการ SMEs ในเขตกรุงเทพมหานคร มีจำนวน 537,675 ราย (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2566) ซึ่ง ศักดิ์ดา ศิริภัทรโสภณ (2559) ได้ศึกษา “ศักยภาพในการแข่งขันและความพร้อมของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน” พบว่า การพัฒนาศักยภาพของวิสาหกิจไทยได้ประสบกับปัญหาอุปสรรคในเรื่องความสามารถในการเข้าถึงแหล่งทุน ทำให้ผู้ประกอบการขาดเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการพัฒนากิจการของตนเอง ขาดการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้ยังพบว่าวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทย (SMEs) มี

จุดอ่อนในด้านอื่น ๆ เช่น ขาดการบริหารจัดการที่ดี ขาดทักษะในการสื่อสารภาษาต่างประเทศ รวมถึงไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐได้ ทั้งการเงิน การตลาด การบริหารจัดการ และการนำนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้

จากความสำคัญของบทบาทภาครัฐในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิจัย “บทบาทภาครัฐในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เขตกรุงเทพมหานคร” ว่ามีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด การสนับสนุนของภาครัฐมีความครอบคลุมและตรงกับความต้องการของผู้ประกอบการหรือไม่ รวมถึงมีแนวทางใดที่สามารถเสริมสร้างบทบาทของภาครัฐด้านกฎหมายธุรกิจให้เกิดผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจเขตเมือง โดยเฉพาะกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นเมืองหลวงและมีความเป็นพลวัตสูง อีกทั้งยังช่วยสร้างสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่เอื้อต่อการเติบโตของธุรกิจ SMEs ได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของภาครัฐในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาความต้องการสนับสนุนจากภาครัฐของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เขตกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างบทบาทของภาครัฐในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เขตกรุงเทพมหานคร ให้เกิดผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพ

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 บทบาทและนโยบายของภาครัฐในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

กรมประชาสัมพันธ์ (2567) ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เป็นกลุ่มธุรกิจที่มีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย โดยมีส่วนช่วยสร้างงาน สร้างรายได้ และกระตุ้นการเติบโตทางเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ อย่างไรก็ตาม SMEs ในประเทศไทยยังคงเผชิญกับความท้าทายหลายด้าน เช่น การขาดเงินทุน การแข่งขันที่เพิ่มสูงขึ้น และการปรับตัวเข้าสู่เศรษฐกิจดิจิทัล เพื่อแก้ไขปัญหาและส่งเสริมการเติบโตของ SMEs รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงได้ดำเนินมาตรการส่งเสริม SMEs ในหลายมิติ ดังนี้ 1) การสนับสนุนทางการเงิน 2) การพัฒนาองค์ความรู้และทักษะ 3) การผลักดันสู่เศรษฐกิจดิจิทัล 4) การเพิ่มโอกาสในตลาด 5) การลดภาระด้านภาษีและระเบียบข้อบังคับ 6) การสนับสนุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน

สุชาติ อานาจิภาวี และคณะ (2563) ได้ทำการศึกษาวิจัยนโยบายของภาครัฐในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และพบว่าภาครัฐมีนโยบายในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมใน ดังนี้ 1) ด้านการพัฒนานวัตกรรม การพัฒนาและนางานวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมไปใช้ในการสนับสนุนให้มีระบบมาตรฐานเชิงรุก เพื่อผลักดันให้สาขาเป้าหมายของไทยเป็นผู้นำสามารถในระดับอาเซียน เนื่องจากประเทศไทยมีความได้เปรียบในการแข่งขันและอำนาจในการต่อรอง เช่น ข้าวและผลิตภัณฑ์ ยางและผลิตภัณฑ์ บริการท่องเที่ยว โลจิสติกส์ อาหารแปรรูป 2) ด้านการตลาด จากความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของโลกธุรกิจปัจจุบัน ทำให้รัฐบาลต้องปรับ เปลี่ยนแนวทางในการขับเคลื่อน เศรษฐกิจของประเทศเพื่อยกระดับเป็นเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) โดยได้นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในประเทศ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตมวลรวมของประเทศให้ทันกับโลก 3) ด้านการลงทุน ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย (ธพว.) หรือเรียกสั้น ๆ ว่า SME Bank เป็น

สถาบัน การเงินของรัฐที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการคลัง และ กระทรวงอุตสาหกรรม มีภารกิจหลักในการช่วยเหลือและ สนับสนุน SMEs ไทย เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของ SMEs ในการต่อยอด เชื่อมโยงให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ สร้างโอกาส และกระจายสู่ชุมชนท้องถิ่นทั่วประเทศ โดย ธพว. มีนโยบายการส่งเสริม SMEs ประกอบด้วย ด้านการพัฒนาผู้ประกอบการ ด้านการให้สินเชื่อ รวมถึงการฟื้นฟูกลุ่มหนี้เสีย (NPLs) ธนาคารออมสินเป็นธนาคารเฉพาะกิจของรัฐซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมของ กระทรวงการคลัง มีภารกิจหลักในการให้ สินเชื่อแก่ผู้ประกอบการ เพื่อให้ SMEs สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุน ได้สะดวกยิ่งขึ้น สามารถนำเงินทุนมาหมุนเวียนในการดำเนินธุรกิจ

Enterprise Singapore (2023) รัฐบาลสิงคโปร์มีบทบาทอย่างแข็งขันผ่านการดำเนินนโยบาย Enterprise Singapore (ESG) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่หลักในการส่งเสริมและดูแลธุรกิจ SMEs โดยตรงซึ่ง บทบาทของภาครัฐในสาธารณรัฐสิงคโปร์ Enterprise Singapore (2023) พบว่ามีบทบาทที่สำคัญดังนี้ การให้ เงินอุดหนุนร่วม (Co-Funding) ส่งเสริมการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบดิจิทัลด้วย Productivity Solutions Grant (PSG) ส่งเสริมและผลักดันให้ขยายตัวเข้าสู่ตลาดต่างประเทศผ่าน Market Readiness Assistance (MRA) เป็นต้น และการศึกษาของ Low (2020) พบว่า มากกว่าร้อยละ 90 ของผู้ประกอบการที่เข้าร่วมโครงการ EDG มีการเติบโตด้านยอดขายและขยายตลาดสำเร็จ นอกจากนี้ผลการศึกษานโยบายการสนับสนุน SMEs ใน สาธารณรัฐสิงคโปร์ของ Low ยังพบว่าการใช้โครงสร้างการบริหารแบบกึ่งรัฐกึ่งเอกชนจะช่วยให้การให้บริการ กับผู้ประกอบการมีความยืดหยุ่นและมีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าการทำหน้าที่ตามบทบาทภาครัฐเพียงอย่าง เดียว

Lee & Kim (2021) ได้ค้นพบประเด็นสำคัญในการส่งเสริมธุรกิจ SMEs ของสาธารณรัฐเกาหลี (South Korea) ดังนี้ สนับสนุนการยกระดับเทคโนโลยี เช่น การพัฒนา Smart Factory Initiative ผ่านการให้ทุน สนับสนุนการเปลี่ยนผ่านอุตสาหกรรมแบบดั้งเดิม เพื่อสนับสนุนให้ SMEs ปรับปรุงกระบวนการผลิตด้วยระบบ อัตโนมัติ และการใช้ AI/IoT ผ่านทุนสนับสนุน (R&D Grants) เป็นต้น การส่งเสริมผู้ประกอบการใหม่ด้วย โครงการ K-Startup Grand Challenge เพื่อส่งเสริมการบ่มเพาะธุรกิจนวัตกรรมระดับต้น (Early-Stage) ความ เชื่อมโยงระหว่าง SMEs กับบริษัทขนาดใหญ่ผ่าน Business Matching และ Global Business Matching Program หรือการจัดคู่ธุรกิจ SMEs ของสาธารณรัฐเกาหลีกับผู้ประกอบการในต่างประเทศ และการศึกษาของ Park & Lim (2021) ได้วิเคราะห์ระบบการสนับสนุนธุรกิจ SMEs ของสาธารณรัฐเกาหลี พบว่า การมีแผนแม่บท และการจัดตั้งกระทรวงเฉพาะกิจจะช่วยให้การจัดสรรทรัพยากรเป็นไปอย่างมีระบบและเกิดความยั่งยืน

METI Japan (2022) รายงานว่ารัฐบาลญี่ปุ่นดำเนินนโยบายการส่งเสริมธุรกิจ SMEs ผ่านกระทรวง เศรษฐกิจ การค้า และอุตสาหกรรม (METI) ซึ่งมีหน่วยงาน SME Agency เป็นหน่วยงานหลัก และมีการวางแผน ส่งเสริม SMEs แบบระยะยาวผ่านแผนแม่บท SMEs (Basic Plan for SMEs) ทุก 5 ปี เน้นการคุ้มครองสิทธิ ทรัพย์สินทางปัญญา การพัฒนาเทคโนโลยีเฉพาะด้าน และการสนับสนุน SMEs เพื่อสังคม (Social Enterprise) ผ่านการประสานงานกับองค์กรภาคประชาชน มีประเด็นที่สำคัญดังนี้ SME Finance Facilitation Act: ให้ ความช่วยเหลือด้านสินเชื่อโดยมีระบบการค้ำประกันสินเชื่อ SMEs (Credit Guarantee System), SME Support, JAPAN เป็นหน่วยงานที่ให้บริการคำปรึกษา การฝึกอบรม และการส่งเสริมตลาดต่างประเทศ, JETRO (Japan External Trade Organization) เป็นการสนับสนุนการจัดคู่ธุรกิจ SMEs กับพันธมิตร ต่างประเทศ, Monozukuri ซึ่งเป็นการส่งเสริมการผลิตแบบญี่ปุ่นโดยเน้นคุณภาพ และนวัตกรรม และการศึกษา ของ Nishimura (2020) พบว่า รัฐบาลญี่ปุ่นเน้นการพัฒนาศักยภาพจากภายในองค์กร และการสืบทอด กิจการระหว่างรุ่น ซึ่งนับว่าเป็นจุดเด่นที่แตกต่างจากประเทศอื่น ๆ

สรุปได้ว่า ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ผ่าน 3 นโยบายหลัก ได้แก่ ด้านการพัฒนานวัตกรรม มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มมูลค่า เพิ่มผลิตภาพ และสร้างความแตกต่างของสินค้าและบริการในระดับตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ มุ่งเน้นการส่งเสริม SMEs ให้สามารถเข้าถึงองค์ความรู้ เทคโนโลยี และแหล่งทุนที่จำเป็นต่อการพัฒนานวัตกรรม ตลอดจนสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา การออกแบบผลิตภัณฑ์ การสร้างตราสินค้า และการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา นอกจากนี้ ภาครัฐยังผลักดันให้ SMEs นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการดำเนินธุรกิจเพื่อเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจดิจิทัล และรองรับการเปลี่ยนแปลงของตลาดในยุคปัจจุบัน ด้านการตลาด มุ่งเน้นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไปสู่ยุคดิจิทัล (Digital Economy) ด้วยการยกระดับศักยภาพผู้ประกอบการให้สามารถแข่งขันได้ทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยอาศัยการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ ทั้งในระดับนโยบายและการปฏิบัติ เช่น สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) และกระทรวงพาณิชย์ แนวทางสำคัญประกอบด้วยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการตลาด การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมในธุรกิจ การขยายช่องทางการตลาดออนไลน์และออฟไลน์ การพัฒนามาตรฐานสินค้า การออกแบบผลิตภัณฑ์ การสร้างแบรนด์ที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากล รวมถึงการส่งเสริมให้ SMEs เข้าสู่ตลาดส่งออก โดยมีการสนับสนุนทั้งด้านองค์ความรู้ แหล่งทุน ระบบข้อมูล และการให้คำปรึกษาแบบครบวงจร นอกจากนี้ รัฐบาลยังผลักดันนโยบายที่ตอบสนองต่อนวัตกรรม เช่น SME 4.0 และ Thailand 4.0 โดยเน้นการสร้างระบบนิเวศ (Ecosystem) ที่เอื้อต่อการเติบโตของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในระยะยาว ทั้งนี้ การดำเนินนโยบายต่าง ๆ ช่วยเสริมสร้างศักยภาพ SMEs ไทยให้สามารถแข่งขันในตลาดโลกได้อย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล ด้านการลงทุนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเห็นได้ว่า ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ผ่านกลไกการเงินของรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย (ธพว. หรือ SME Bank) และ ธนาคารออมสิน ที่มีบทบาทสำคัญในฐานะแหล่งทุนที่เข้าถึงง่าย พร้อมทั้งเป็นหน่วยงานสนับสนุนองค์ความรู้เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการ SMEs อย่างครอบคลุม ทั้งในด้านการเข้าถึงเงินทุน การพัฒนาองค์ความรู้ และการฟื้นฟูธุรกิจที่ประสบปัญหา ซึ่งนโยบายด้านการลงทุนของ ธพว. และธนาคารออมสิน แสดงให้เห็นถึงความพยายามของภาครัฐในการสร้างระบบนิเวศทางธุรกิจที่เอื้อต่อการเติบโตของ SMEs ทั้งในแง่ของการเข้าถึงแหล่งทุน การพัฒนาความรู้ และการประคับประคองผู้ประกอบการในภาวะวิกฤติ ถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากและสร้างความเข้มแข็งให้ภาคธุรกิจของประเทศในระยะยาว

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการของนโยบายภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เขตกรุงเทพมหานคร

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (2565) พัฒนาการของนโยบายภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เขตกรุงเทพมหานคร สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ช่วงดังนี้

ช่วงที่ 1 : แนวคิดพื้นฐานและความสำคัญของ SMEs (พ.ศ. 2540-2550) ในช่วงนี้เป็นจุดเริ่มต้นของการให้ความสำคัญกับ SMEs อย่างจริงจังในประเทศไทย จึงมีการออกพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2543 โดยกรุงเทพมหานคร มีการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริม SMEs ในเขตต่าง ๆ เพื่อให้คำปรึกษาและช่วยเหลือผู้ประกอบการ มีการสนับสนุนด้านเงินทุนผ่านโครงการค้ำประกันสินเชื่อของบริษัทประกันสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม (บสย.) และธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (ธพว.)

นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมด้านการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมผ่านสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.)

ช่วงที่ 2 : การขยายมาตรการสนับสนุนและการพัฒนาขีดความสามารถ (พ.ศ. 2550-2560) ในช่วงนี้มีการขยายมาตรการสนับสนุน SMEs ให้ครอบคลุมมากขึ้น และมีการออกพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 ที่ช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้ SMEs สามารถนำทรัพย์สินที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจมาใช้เป็นหลักประกันในการกู้ยืมได้มากขึ้น มีการปรับปรุงกฎหมายภาษีให้เอื้อต่อ SMEs โดยกรุงเทพมหานครได้จัดตั้งศูนย์ SMEs ครบวงจร (SME One-Stop Service Center) เพื่อให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ มีการส่งเสริมการรวมกลุ่มเป็นคลัสเตอร์ธุรกิจในพื้นที่ต่าง ๆ เช่น คลัสเตอร์แฟชั่นในประตูน้ำ คลัสเตอร์อาหารในเยาวราช มีโครงการพัฒนาผู้ประกอบการใหม่ (New Entrepreneurs Creation - NEC) และโครงการพี่เลี้ยงธุรกิจ (Business Mentoring) เพื่อช่วยให้ SMEs เติบโตอย่างแข็งแรง

ช่วงที่ 3 : การปรับตัวสู่เศรษฐกิจดิจิทัลและความท้าทายใหม่ (พ.ศ. 2560-ปัจจุบัน) ในช่วงนี้มีการผลักดันนโยบาย Thailand 4.0 ที่มุ่งเน้นการพัฒนา SMEs ให้ปรับตัวเข้าสู่ยุคดิจิทัล มีการออกพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเริ่มต้น พ.ศ.2562 เพื่อสนับสนุนสตาร์ทอัพ (Startup) และมีมาตรการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) โดยกรุงเทพมหานครได้พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลและพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับ SMEs เช่น การจัดตั้ง Digital Park Thailand การพัฒนาย่านนวัตกรรมในพื้นที่ต่าง ๆ มีโครงการ Smart SMEs รองรับการทำธุรกิจออนไลน์ และโครงการ Bangkok Smart City ที่สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในการดำเนินธุรกิจ นอกจากนี้ยังมีมาตรการพิเศษช่วยเหลือ SMEs ในช่วงวิกฤต COVID-19 เช่น สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ การพักชำระหนี้ และการอบรมทักษะดิจิทัล

สรุปทั้ง 3 ช่วงแสดงให้เห็นพัฒนาการของนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริม SMEs ในกรุงเทพมหานครจากการวางรากฐานในช่วงแรก การขยายมาตรการสนับสนุนในช่วงที่สอง จนถึงการมุ่งเน้นการปรับตัวสู่เศรษฐกิจดิจิทัลในปัจจุบัน โดยมีการปรับปรุงกฎหมายและนโยบายให้สอดคล้องกับความท้าทายในแต่ละยุคสมัย แต่อย่างไรก็ตามการดำเนินการในระดับพื้นที่โดยเฉพาะกรุงเทพมหานครยังต้องประสบข้อจำกัดในเชิงโครงสร้างทั้งด้านอำนาจ กฎหมาย และกลไกการบูรณาการระหว่างส่วนกลางกับท้องถิ่น การปรับปรุงกรอบกฎหมายและการเปิดพื้นที่ทดลองเชิงนโยบายในระดับเมือง (Urban Policy Sandbox) ดังนั้น การพัฒนารูปแบบการส่งเสริม SMEs ที่ตอบโจทย์บริบทของท้องถิ่นจึงมีความสำคัญอย่างแท้จริง

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 ท่าน ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยผู้วิจัยใช้ดุลยพินิจในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เห็นว่าเหมาะสม และมีคุณลักษณะเฉพาะที่ตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยเฉพาะกลุ่มผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในเขตกรุงเทพมหานครที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจ SMEs เพื่อความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลภายใต้ข้อจำกัดได้ทันที และอยู่ในพื้นที่เป้าหมายของการวิจัย โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่ม มีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มที่ 1 ตัวแทนผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 10 ท่าน

กลุ่มที่ 2 ผู้แทนจากสถาบันการเงินที่เกี่ยวกับการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) จำนวน 2 ท่าน ได้แก่ ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย และธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน)

กลุ่มที่ 3 ผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐ และรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้อง จำนวน 5 ท่าน ได้แก่
กระทรวงอุตสาหกรรม การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย สำนักงานประกันสังคม

กลุ่มที่ 4 นักวิชาการ หรือผู้เชี่ยวชาญด้านธุรกิจ SMEs จำนวน 3 ท่าน

3.2 ขอบเขตการศึกษา

1) ศึกษาบทบาทของภาครัฐในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เขต
กรุงเทพมหานคร

2) ศึกษาความต้องการสนับสนุนจากภาครัฐของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาด
ย่อม เขตกรุงเทพมหานคร

3) ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างบทบาทของภาครัฐในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาด
ย่อม (SMEs) เขตกรุงเทพมหานคร ให้เกิดผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพ

3.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา ตั้งแต่เดือน สิงหาคม 2567 ถึง มกราคม 2568

3.4 เครื่องมือวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-
Structured interview) แบบการเปิดกว้างในการตอบคำถาม จำนวน 2 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1 ใช้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นกลุ่มผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม
(SMEs) ในเขตกรุงเทพมหานคร แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 บทบาทภาครัฐในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เขต
กรุงเทพมหานคร

ส่วนที่ 3 ความต้องการสนับสนุนจากภาครัฐของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาด
ย่อมเขตกรุงเทพมหานคร

ฉบับที่ 2 ใช้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นผู้แทนจากสถาบันการเงิน ผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐ
และรัฐวิสาหกิจ นักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญด้านธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs) เพื่อหา
แนวทางในการเสริมสร้างบทบาทของภาครัฐในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เขต
กรุงเทพมหานคร ให้เกิดผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 แนวทางการเสริมสร้างบทบาทของภาครัฐในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและ
ขนาดย่อม (SMEs) เขตกรุงเทพมหานคร ให้เกิดผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพ

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

เมื่อดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เป็นเครื่องมือ
สำหรับการสัมภาษณ์เรียบร้อยแล้ว ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)
และการสังเกตการณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1) ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ถึง
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

2) เมื่อได้รับการยินยอมในการให้สัมภาษณ์ ผู้วิจัยทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดนัดไว้

3) สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key-Informant) แบบตัวต่อตัวด้วยตนเอง โดยก่อนทำการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้ขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการบันทึกเสียงเพื่อความครบถ้วนและสมบูรณ์ของข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ผลการศึกษาวิจัย ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะไม่เปิดเผยข้อมูลชื่อ-สกุล จริงของผู้ให้การสัมภาษณ์ที่ไม่ได้ให้ความยินยอมโดยเด็ดขาด

4) การสังเกตการณ์ ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) เพื่อเก็บรายละเอียดของข้อมูลด้วยการจดบันทึกโดยปราศจากอคติและไม่ตีความหมาย

5) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ มาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลให้ครบถ้วนตามกรอบแนวคิด และตรงตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย รวมทั้งจัดหมวดหมู่ของข้อมูลเพื่อนำไปสังเคราะห์และวิเคราะห์ผลการศึกษานำไปสู่การจัดทำเป็นข้อเสนอแนะต่อไป

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลปฐมภูมิจากภาคสนาม (Field Survey) ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ด้วยตนเอง เมื่อผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลไประยะเวลาหนึ่งแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นระยะ ๆ จนมั่นใจว่าชุดความหมาย หรือโน้ตทัศน์ที่เกิดขึ้นจากการสัมภาษณ์เชิงลึกนั้น มีความซ้ำกันจนเป็นแบบแผนที่มีความแน่นอน แม้จะทำการสัมภาษณ์คนอื่น ๆ เพิ่มมากขึ้น ก็ไม่สามารถทำให้ได้ข้อมูลใหม่เพิ่มมากขึ้นได้ หรือเรียกว่าข้อมูลมีความอิ่มตัวเพียงพอแล้ว ผู้วิจัยจึงหยุดเก็บข้อมูลจนทำให้ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 ท่าน โดยมีรายละเอียดการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

1) ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลตามกรอบแนวคิด และวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ จากนั้นผู้วิจัยแบ่งข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key-Informant) ออกเป็นกลุ่ม

2) การจัดระเบียบข้อมูล (Data Organizing) เนื่องจากข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาจากภาคสนามนั้น ยังไม่อยู่ในรูปแบบที่พร้อมจะนำไปใช้วิเคราะห์ผลได้ในทันที ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้ มาจัดระเบียบข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบของแฟ้มข้อมูลเพื่อพร้อมสำหรับการอ่าน และสามารถนำไปใช้ประมวลผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ได้ จากนั้นผู้วิจัยอ่านข้อมูลทั้งหมดหลายรอบเพื่อให้เข้าใจ มองเห็นภาพรวมของความคิดและประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key-Informant) แต่ละราย

3) การแสดงข้อมูล (Data Display) เป็นกระบวนการนำเสนอข้อมูล โดยผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการตรวจสอบแล้ว ซึ่งอยู่ในรูปแบบของการพรรณนามากำหนดรหัส และจัดข้อมูลเป็นหมวดหมู่ กำหนดรหัสสำหรับการวิเคราะห์ด้วยการนำกรอบการประเมินเป็นตัวตั้ง และกำหนดรหัสตั้งต้นให้สอดคล้องกับประเด็นที่ผู้วิจัยได้ตั้งขึ้น ซึ่งในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยจะมองหาความเหมือนและความแตกต่างของชุดข้อมูล เพื่อแยกเอาชุดข้อมูลไว้ในหมวดหมู่ต่าง ๆ ที่สร้างไว้ หลังจากนั้นผู้วิจัยจะดำเนินการนำหมวดหมู่ที่สร้างไว้มาเปรียบเทียบดูเพื่อวิเคราะห์เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างหมวดหมู่ทั้งหมด ซึ่งผู้วิจัยสามารถสร้างประเด็นหลักที่จะบรรจุประเด็นย่อยและหมวดหมู่เข้าไว้ภายในได้ เพราะผู้วิจัยมองเห็นแบบแผนของชุดความหมาย หรือโน้ตทัศน์ ที่ปรากฏให้เห็นซ้ำ ๆ กันในข้อมูล สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยมือ ร่วมกับการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ในการลงรหัสและจัดหมวดหมู่ข้อมูล ซึ่งช่วยอำนวยความสะดวกให้ผู้วิจัยสามารถมองเห็นแบบแผนของชุดความหมายได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

4) การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และวิเคราะห์เชิงอุปนัย (Inductive Analysis) ที่มีความสอดคล้องกับกรอบแนวคิด และวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยเทียบเคียงกับแนวคิดทฤษฎีที่ได้ศึกษาค้นคว้าไว้ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ตามประเด็นข้อคำถามและตัดทอนข้อมูลที่ไม่มีความเกี่ยวข้องออกไป เพื่อไม่ให้มีข้อมูลมากเกินไปจนความจำเป็น และกลายเป็นอุปสรรคต่อการวิเคราะห์ข้อมูล จากนั้นผู้วิจัยสรุปเป็นผลการศึกษาวิจัยด้วยวิธีการพรรณนา (Descriptive statistics) จัดทำเป็นข้อเสนอแนะที่ได้มาจากผลการวิจัยในครั้งนี้

4. ผลการวิจัย

1. บทบาทภาครัฐในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เขตกรุงเทพมหานคร

บทบาทภาครัฐในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจประเทศ แม้ว่าจะมีนโยบายและมาตรการของภาครัฐจำนวนมาก แต่ก็ยังเข้าถึงได้ยาก ขาดความชัดเจน และไม่มีการติดตามประเมินผล จึงทำให้ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีผลดังนี้

1) การรับรู้ นโยบายและมาตรการสนับสนุนจากภาครัฐ รัฐมีนโยบายหรือมาตรการเกี่ยวกับ SMEs มากมาย แต่ยังไม่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้ประกอบการเท่าที่ควร เพราะรัฐมักจะคิดเอง และประกาศ/ประชาสัมพันธ์ให้ผู้ประกอบการที่สนใจเข้าร่วม ส่วนใหญ่จะรับรู้เฉพาะกลุ่มเท่านั้น ไม่กระจายทั่วถึง นโยบายหลายเรื่องไม่ตรงกับความต้องการ เหมือนรัฐคิดมาเองแล้วเอามาประกาศใช้ โดยไม่ได้มาถามความต้องการของผู้ประกอบการ SMEs ไม่มีการติดตามและประเมินผลอย่างจริงจัง กลายเป็นความสิ้นเปลืองของการใช้งบประมาณโดยเปล่าประโยชน์ ดังนั้น ควรเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการ SMEs ได้มีโอกาสร่วมสะท้อนปัญหาและความต้องการของตนเอง มาตรการภาครัฐที่รู้จัก ได้แก่ สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำจากสถาบันการเงิน หรือธนาคารของรัฐ เช่น ธนาคารออมสิน และ SME D Bank การประชาสัมพันธ์มาตรการภาครัฐส่วนใหญ่จะอยู่บนเว็บไซต์ (Website) ราชการหรือ Facebook Page ซึ่งหลายสถานประกอบการหรือผู้ที่สนใจทั่วไปไม่ทราบ เพราะไม่มีระบบเตือน และไม่มีเวลาคอยติดตามได้ทุกวัน ควรมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการกระจายข่าวสารข้อมูลที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย และใช้ภาษาไม่ยากจนเกินไป แสดงให้เห็นถึงเงื่อนไข คุณสมบัติ หรือข้อจำกัดต่าง ๆ ชัดเจน “รู้จักสินเชื่อ SMEs ดอกเบี้ยต่ำจากธนาคารของรัฐ แต่ไม่เคยยื่นกู้ เพราะไม่รู้ว่าจะเริ่มต้นอย่างไร และคุณสมบัติต้องประกอบด้วยอะไรบ้าง” ผู้ให้ข้อมูล A4 กล่าว

2) การเข้าถึงนโยบายและมาตรการสนับสนุนจากภาครัฐ นโยบายหรือโครงการของรัฐนั้นส่วนใหญ่เข้าถึงได้ยาก โดยเฉพาะกลุ่มผู้ประกอบการที่ไม่มีเครือข่าย หรือความรู้เพียงพอ เพราะการประชาสัมพันธ์ยังไม่ทั่วถึง มาตรการที่ผู้ประกอบการส่วนใหญ่รู้จัก คือ SME D Bank ที่ให้กู้ยืมเงินสำหรับ SMEs ในจำนวนดอกเบี้ยที่ต่ำ เพื่อเสริมสภาพคล่องให้แก่ธุรกิจ ซึ่งถือว่าเป็นประโยชน์มากสำหรับผู้ประกอบการ SMEs ที่จะนำเงินมาลงทุนต่อยอดธุรกิจได้ แต่เมื่อยื่นขอกู้แล้วปรากฏว่าส่วนใหญ่ไม่ผ่านการอนุมัติ และไม่ทราบว่าเพราะเหตุผลใด ในการยื่นขอกู้เพื่อนำเงินมาลงทุน ใช้เอกสารจำนวนมาก ดังนั้นถึงนโยบายและมาตรการของภาครัฐมีจำนวนมาก แต่ก็ยังขาด “ความชัดเจน” และ “การติดตามประเมินผล” จึงทำให้ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร การเข้าถึงทำได้ยาก การเข้าถึงสินเชื่อของธุรกิจ SMEs การสมัครเข้ารับการอบรมในหลักสูตรต่าง ๆ หรือการขอรับการสนับสนุนเรื่องใดจากหน่วยงานรัฐก็ตาม ล้วนแล้วต้องใช้เอกสารจำนวนมาก มีหลายขั้นตอน และมีระยะเวลาในการดำเนินงานค่อนข้างนาน และที่สำคัญคือ การขอสินเชื่อเพื่อธุรกิจ SMEs ต้องมีหลักประกันหรือเครดิตที่ดีเท่านั้น จึงทำให้ผู้ประกอบการ SMEs รายย่อยไม่สามารถเข้าถึงการสนับสนุนการขอสินเชื่อเพื่อธุรกิจ SMEs “มาตรการภาครัฐที่รู้จัก ได้แก่ สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำจากสถาบันการเงิน หรือธนาคารของรัฐ เช่น ธนาคารออมสิน และ SME D Bank ซึ่งเคยยื่นขอกู้แล้ว แต่ปรากฏว่าไม่ผ่านการอนุมัติ” ผู้ให้ข้อมูล A7 กล่าว

2. ความต้องการสนับสนุนจากภาครัฐของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เขตกรุงเทพมหานคร

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ความต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐของผู้ประกอบการสามารถแบ่งเป็น 3 มิติหลัก มีผลดังนี้

1) ด้านการพัฒนาศักยภาพ ผู้ประกอบการต้องการให้มีหลักสูตรอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการ/ แรงงาน SMEs การพัฒนาทักษะและองค์ความรู้เป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนธุรกิจ โดยเฉพาะการอบรมด้านการบริหารจัดการยุคใหม่ เช่น การจัดการทางการเงิน การบริหารทีมงาน การวางแผนเชิงกลยุทธ์ การพัฒนาด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม โดยเฉพาะ SMEs ที่ต้องการปรับตัวสู่ระบบออนไลน์ การสนับสนุนด้าน Digital Literacy และการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัล, คำแนะนำเชิงเทคนิคจากผู้เชี่ยวชาญ (Mentor หรือ Coach) โดยเฉพาะในกลุ่มธุรกิจบริการและผลิตภัณฑ์เฉพาะทาง ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญ A1 กล่าวว่า “หากมีภาครัฐเป็นปรึกษาหรือระบบพี่เลี้ยงจะดีมาก เพราะไม่ใช่แค่จัดอบรมแล้วก็จบ แต่ต้องมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องด้วย หลักสูตรอบรมต้องไม่ใช่เน้นแต่ทฤษฎี หรือการบรรยาย แต่ต้องมีตัวอย่างที่สามารถนำไปปรับใช้ได้จริง หรือเน้นการลงมือปฏิบัติให้มากกว่าทฤษฎี”

2) ด้านการตลาดและการขาย ผู้ประกอบการต้องการการส่งเสริมด้านการตลาด การเข้าถึงช่องทางตลาดที่หลากหลาย การสนับสนุนให้เข้าร่วมงานแสดงสินค้าในประเทศและต่างประเทศ เพื่อเปิดตลาดใหม่ การสนับสนุนด้านสื่อประชาสัมพันธ์และการตลาดออนไลน์ การสร้างเครือข่ายธุรกิจ (Business Matching) โดยเฉพาะกับภาคเอกชนรายใหญ่ หรือเครือข่ายผู้ประกอบการรายอื่น “หากเป็นไปได้ก็อยากให้รัฐช่วยเปิดช่องทางการขายที่ชัดเจนมากกว่านี้ เพิ่มช่องทางตลาด เพราะที่ผ่านมายังไม่เคยมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมตลาดที่จัดขึ้นโดยภาครัฐ” ผู้ให้ข้อมูล A6 กล่าว

3) ด้านการเงิน ผู้ประกอบการต้องการเข้าถึงสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำของธนาคารรัฐ ถือเป็นหนึ่งในนโยบายและมาตรการของภาครัฐในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ที่สอดคล้องกับความต้องการและเกิดประโยชน์ต่อธุรกิจ SMEs เพราะตอบสนองความต้องการพื้นฐานด้านเงินทุน ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจของการทำธุรกิจที่ช่วยทำให้สถานประกอบการ SMEs มีเงินหมุนเวียน ผู้ประกอบการ SMEs ยังคงประสบปัญหาในการเข้าถึงแหล่งทุน เพราะไม่ทราบเงื่อนไขและหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน ขาดหลักทรัพย์ในการค้ำประกัน และมีความกังวลเรื่องการมีประวัติเครดิตที่ไม่ดี จึงคิดว่าไม่น่าจะผ่านเกณฑ์พิจารณาสินเชื่อ “เคยไปขอสินเชื่อ แต่ไม่ผ่านเพราะเอกสารไม่ครบ ทั้งที่ธุรกิจมีรายได้ดี รู้สึกเลยว่าระบบยังไม่เอื้อมากพอให้กับกลุ่ม SMEs มากพอ” ผู้ให้ข้อมูล A3 กล่าว

3. แนวทางการเสริมสร้างบทบาทของภาครัฐด้านกฎหมายธุรกิจในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เขตกรุงเทพมหานคร

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ บทบาทของภาครัฐในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เขตกรุงเทพมหานคร จึงมีข้อจำกัดทั้งเชิงโครงสร้างการบริหารจัดการ และเชิงระบบนิเวศทางกฎหมายและนโยบาย โดยเฉพาะประเด็นการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ และการพัฒนาโลกที่สามารถตอบโจทย์ตามความจำเป็น และความต้องการของผู้ประกอบการ SMEs ความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ จะช่วยสร้างการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายอย่างมีคุณภาพ การปฏิบัติของหน่วยงานของรัฐยังคงดำเนินงานแบบแยกส่วน (Siloed Approach) ขาดกลไกกลางที่สามารถเชื่อมโยงนโยบายและการดำเนินการร่วมกันได้อย่างต่อเนื่อง แนวทางการเสริมสร้างบทบาทของภาครัฐ คือ การบูรณาการความร่วมมือ และประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการเงิน (ธนาคาร) ในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม รวมทั้งพัฒนาระบบนิเวศ และมาตรการในการสนับสนุน

วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้ประกอบการ “เมื่อไปขอสินเชื่อธนาคาร ก็ต้องมีแผนธุรกิจที่ชัดเจน แต่ SMEs ไม่มีคนเขียนแผน ซึ่งประเด็นนี้รัฐน่าจะมีที่ปรึกษาทางการเงินเข้ามาช่วย SMEs เพื่อให้เข้าถึงสินเชื่อได้” ผู้ให้ข้อมูล B2 กล่าว ทั้งยังไม่มีเวทีในการรับฟังปัญหาอย่างเป็นระบบ ร่วมกันระหว่าง 3 ภาคส่วน (ภาครัฐ-เอกชน-ธนาคาร) ผู้ให้ข้อมูล C1 จึงเสนอให้มี “เวทีร่วมกัน 3 ฝ่าย”

5. สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป และอภิปรายผล

บทบาทภาครัฐในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) การรับรู้ นโยบายและมาตรการสนับสนุนจากภาครัฐ รัฐมีนโยบายหรือมาตรการเกี่ยวกับ SMEs มากมาย แต่ยังไม่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้ประกอบการเท่าที่ควร เพราะรัฐมักจะคิดเอง และประกาศ/ ประชาสัมพันธ์ให้ผู้ประกอบการที่สนใจเข้าร่วม ส่วนใหญ่จะรับรู้เฉพาะกลุ่มเท่านั้น ไม่กระจายทั่วถึง นโยบายหลายเรื่องไม่ตรงกับความต้องการ แต่ผู้ประกอบการจำนวนมากยังไม่สามารถเชื่อมโยงนโยบายเหล่านี้กับโอกาสในการพัฒนาธุรกิจของตนได้อย่างชัดเจน ทั้งนี้อาจเนื่องจากการสื่อสารและการเข้าถึงข้อมูลนโยบายหรือมาตรการของภาครัฐ ผู้ประกอบการ SMEs ไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับโครงการ มาตรการ หรือสิทธิประโยชน์ของรัฐ เนื่องจากช่องทางการประชาสัมพันธ์ และการสื่อสารยังไม่ครอบคลุม โดยเฉพาะในกลุ่มธุรกิจขนาดเล็ก หรือ SMEs ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกสมาคมหรือเครือข่ายต่าง ๆ การเข้าถึงนโยบายและมาตรการสนับสนุนจากภาครัฐ นโยบายหรือโครงการของรัฐนั้นส่วนใหญ่เข้าถึงได้ยาก โดยเฉพาะกลุ่มผู้ประกอบการที่ไม่มีเครือข่าย หรือความรู้เพียงพอ เพราะการประชาสัมพันธ์ยังไม่ทั่วถึง สอดคล้องกับ กันตพงศ์ มาศจุฑาเศรษฐี (2567) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของการส่งเสริมและดำเนินการขับเคลื่อนผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ของสถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน) พบว่า สถาบัน ITD ควรเน้นการประชาสัมพันธ์ และการเพิ่มการรับรู้ในกลุ่มผู้ประกอบการและกลุ่มเป้าหมายโดยการใช้สื่อออนไลน์มากขึ้น เพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการค้า พร้อมทั้งส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และสร้างความร่วมมือกับสตาร์ทอัพ (Startup) และนักพัฒนานวัตกรรม โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการพัฒนาและส่งเสริมนวัตกรรม เทคโนโลยี รวมทั้งประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้ทั่วถึงเพื่อขยายฐานกลุ่มเป้าหมายผู้ขอรับการสนับสนุน และยังคงสอดคล้องกับ เบญจรงค์ สวัสดิ์พาณิชย์ (2565) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของรัฐในการส่งเสริมความพร้อมของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) กลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม พ.ศ. 2540-2563 พบว่า อุปสรรคและปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นกับวิสาหกิจกลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มไทยเสมอมา คือ วิสาหกิจส่วนใหญ่ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ ปัญหาการพัฒนานวัตกรรม สินค้าและบริการ ความไม่แน่นอนของเทคโนโลยีเครื่องจักร และความปลอดภัยของอาหาร เป็นต้น

ความต้องการสนับสนุนจากภาครัฐของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เขตกรุงเทพมหานคร แบ่งเป็น 3 มิติหลัก ได้แก่ ด้านการพัฒนาศักยภาพ ด้านการตลาดและการขาย และด้านการเงิน แม้ภาครัฐมีบทบาทและนโยบายในการส่งเสริมและสนับสนุนผู้ประกอบการ แต่ในทางปฏิบัติยังมีข้อจำกัดในด้านการเข้าถึง ความต่อเนื่อง และความสอดคล้องกับบริบทของธุรกิจแต่ละประเภท ทั้งนี้อาจเนื่องจากการสนับสนุนไม่ตรงตามความต้องการของผู้ประกอบการ SMEs ผู้ประกอบการ SMEs อาจเห็นว่านโยบายและมาตรการของภาครัฐยังไม่ตอบโจทย์ในเชิงปฏิบัติ เช่น การอบรมเน้นทฤษฎีมากเกินไป หรือการจัดกิจกรรมส่งเสริมการขายที่ไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภคในปัจจุบัน หรือบางโครงการมีเป้าหมายทางนโยบายที่ดี แต่ไม่มีการติดตามผลลัพธ์หรือพัฒนาโครงการอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น สอดคล้องกับแนวคิด Participatory Governance โดย Fung & Wright (2001) ที่ชี้ว่าการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง

จะทำให้นโยบายภาครัฐมีความเหมาะสม การมีส่วนร่วมเป็นความพยายามที่ดึงเอาข้อมูลจากประชาชนผู้มีปัญหาและความต้องการให้แก้ไขปัญหามาพิจารณาร่วมกัน การปรึกษาหารือจึงเป็นทางออกที่ดีสำหรับการลงทุนในกิจกรรมสาธารณะต่าง ๆ ที่ประชาชนทุกคนจะได้รับประโยชน์ร่วมกัน สอดคล้องกับความต้องการโดยตรงของผู้ประกอบการ SMEs นำไปสู่ประสิทธิภาพในเชิงปฏิบัติที่สูงขึ้น และเกิดเป็นความเชื่อมโยงของการทำงานระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนอย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับ คามิน อาแวน (2560) ที่ศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินงานและความต้องการสนับสนุนจากภาครัฐของผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) กลุ่มอัญมณี จังหวัดจันทบุรี ที่พบว่า มีความต้องการให้ภาครัฐเข้ามาสนับสนุนในด้านการบริหารจัดการมากที่สุด ต้องการให้ภาครัฐเข้ามาเป็นแกนนำในการติดต่อค้าขายในตลาดต่างประเทศอย่างเท่าเทียมกันเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการมีช่องทางการค้าขายเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ภาครัฐต้องเข้ามาเป็นตัวประสานการทำงานร่วมกันทั้งภายในและภายนอกองค์กรเพื่อให้ผู้ประกอบการมีความคล่องตัวมากขึ้น

แนวทางการเสริมสร้างบทบาทของภาครัฐในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เขตกรุงเทพมหานคร คือ การบูรณาการความร่วมมือ และประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการเงิน (ธนาคาร) ในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม รวมทั้งพัฒนาระบบนิเวศและมาตรการในการสนับสนุนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้ประกอบการ ซึ่งเป็นข้อเสนอที่สอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง Collaborative Governance หรือการบริหารจัดการภาครัฐแบบมีส่วนร่วม ที่ Fung และ Wright (2001) ได้นำเสนอไว้ว่า ความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ จะช่วยสร้างการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายอย่างมีคุณภาพ อย่างไรก็ตาม ข้อค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้ระบุว่า ในเชิงปฏิบัติหน่วยงานของรัฐยังคงดำเนินงานแบบแยกส่วน (Siloed Approach) ขาดกลไกกลางที่สามารถเชื่อมโยงนโยบายและการดำเนินการร่วมกันได้อย่างต่อเนื่อง ทั้งยังไม่มีเวทีในการรับฟังปัญหาอย่างเป็นระบบร่วมกันระหว่าง 3 ภาคส่วน และสอดคล้องกับรายงานของ METI Japan (2022) ที่รายงานว่ารัฐบาลญี่ปุ่นดำเนินนโยบายการส่งเสริมธุรกิจ SMEs ผ่านกระทรวงเศรษฐกิจ การค้า และอุตสาหกรรม (METI) ซึ่งมีหน่วยงาน SME Agency เป็นหน่วยงานหลัก และมีการวางแผนส่งเสริม SMEs แบบระยะยาวผ่านแผนแม่บท SMEs (Basic Plan for SMEs) ทุก 5 ปี เน้นการคุ้มครองสิทธิทรัพย์สินทางปัญญา การพัฒนาเทคโนโลยีเฉพาะด้าน และการสนับสนุน SMEs เพื่อสังคม (Social Enterprise) ผ่านการประสานงานกับองค์กรภาคประชาชน

5.2 ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

1) ในระยะสั้นภาครัฐควรจัดตั้งคณะกรรมการบูรณาการความร่วมมือในการส่งเสริมผู้ประกอบการ SMEs เช่น สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) กรมพัฒนาธุรกิจการค้า สรรพากร กรุงเทพมหานคร ฯลฯ ภาคเอกชน และสถาบันการเงิน (ธนาคาร) เพื่อช่วยประสานงานระหว่างหน่วยงานรัฐที่ยังไม่เป็นระบบ และช่วยผู้ประกอบการ SMEs ที่ประสบปัญหาในการขอข้อมูลหรือขอความช่วยเหลือจากหลายหน่วยงาน ที่ต้องติดต่อเองที่ละหน่วย ส่งผลให้ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงการสนับสนุนจากภาครัฐแบบครบวงจรได้

2) ในระยะต่อไปภาครัฐควรปรับปรุงพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2543 ให้มีความยืดหยุ่นและทันสมัยมากขึ้น เพื่อประโยชน์ของผู้ประกอบการ SMEs ในด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรม พร้อมทั้งทบทวนกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการเริ่มต้นธุรกิจ เช่น ข้อกำหนดด้านทุนจดทะเบียน ใบอนุญาตกิจการ และภาระภาษี เป็นต้น

3) กรุงเทพมหานคร ควรจัดตั้งศูนย์บริการ SMEs แบบครบวงจร (One-Stop Legal Service) เพื่อให้บริการคำปรึกษา ช่วยเหลือ และประสานงานอย่างครอบคลุม และเป็นระบบ

4) กรุงเทพมหานคร ควรจัดโครงการเวทีเสวนาระหว่าง ภาครัฐ เอกชน สถาบันการเงิน และผู้ประกอบการ SMEs เพื่อรับรู้ปัญหา ความต้องการ และขีดจำกัดของแต่ละฝ่าย เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา และเกิดความร่วมมือกันมากที่สุด

5.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของภาครัฐในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในเขตกรุงเทพมหานคร กับพื้นที่ต่างจังหวัด โดยเฉพาะเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อให้เห็นถึงบริบทและอุปสรรคที่หลากหลายของผู้ประกอบการในแต่ละพื้นที่

2) ควรเพิ่มกลุ่มเป้าหมายในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ผู้แทนที่เป็นกลุ่มแรงงานวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เพื่อให้ผลการวิจัยมีความครอบคลุม และสะท้อนภาพรวมได้อย่างแท้จริง อันนำไปสู่การได้ข้อเสนอแนะที่มีความหลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

- กรมประชาสัมพันธ์. (2567). **มาตรการส่งเสริม SMEs : พลังขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยสู่ความยั่งยืน.** [ออนไลน์] ค้นเมื่อ 22 พฤศจิกายน 2567 จาก <https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/31/iid/341229>
- กันตพงศ์ มาศจุฑาเศรษฐี. (2567). **บทบาทของการส่งเสริมและดำเนินการขับเคลื่อนผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ของสถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน).** สารนิพนธ์หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คามิน อาแว. (2560). **สภาพปัญหาการดำเนินงานและความต้องการสนับสนุนจากภาครัฐของผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) กลุ่มอัญมณี จังหวัดจันทบุรี.** สารนิพนธ์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เบญจรงค์ สวัสดิ์พาณิชย์. (2565). **บทบาทของรัฐในการส่งเสริมความพร้อมของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) กลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม พ.ศ. 2540-2563.** วารสารรัฐประศาสนศาสตร์, 5(1), 97-110.
- ศักดิ์ดา ศิริภัทรโสภณ. (2559). **ศักยภาพในการแข่งขันและความพร้อมของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน.** วารสารสมาคมนักวิจัย, 21(1), 9-33.
- สุชาติ อานาจิภาวี ศิริวัฒน์ เปลียนบางยาง เพ็ญศรี ฉรินัง และจิระพันธ์ สกุนา. (2563). **นโยบายของภาครัฐในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้เกิดความยั่งยืน.** วารสารนวัตกรรมกรรมการบริหารและการจัดการ, 8(3), 56-66.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงานรัฐมนตรี. (2565). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570).** ราชกิจจานุเบกษา.
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2565). **รายงานสถานการณ์วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ปี 2565.** [ออนไลน์] ค้นเมื่อ 22 พฤศจิกายน 2567 จาก https://www.sme.go.th/uploads/file/20240520-095259_รายงานสถานการณ์_MSME_2565.pdf

- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2566). รายงานสถานการณ์ MSME ปี 2566. [ออนไลน์] ค้นเมื่อ 22 พฤศจิกายน 2567 จาก <https://bds.sme.go.th/Files/f5e20d92-138e-48f2-a29f-5a6c3a37cfd0.pdf>
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2567ก). รายงานสถานการณ์ MSME ปี 2567. [ออนไลน์] ค้นเมื่อ 22 พฤศจิกายน 2567 จาก https://www.sme.go.th/uploads/file/20240529-154251_รายงานสถานการณ์_MSME2567_TH_Online.pdf
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2567ข). แผนการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2566-2570). [ออนไลน์] ค้นเมื่อ 22 พฤศจิกายน 2567 จาก <https://www.sme.go.th/uploads/file/download -20230412083828.pdf>
- Enterprise Singapore. (2023). **Annual Report 2022/2023**. [Online]. Retrieved November 22, 2024, from <https://www.enterprisesg.gov.sg>
- Fung, A., & Wright, E. O. (2001). Deepening Democracy: Institutional Innovations in Empowered Participatory Governance. **Politics & Society**, 29(1), 5–41.
- Lee, H. J., & Kim, M. J. (2021). Policy Support for SMEs in Korea: A Comparative Study. **Journal of Korean Economic Development**, 43(2), 123–145.
- Low, K. C. P. (2020). Singapore's Support for SMEs: Strategies and Implementation. **Asian Journal of Public Administration**, 42(1), 1–20.
- METI Japan. (2022). **White Paper on Small and Medium Enterprises in Japan**. [Online]. Retrieved November 22, 2024, from <https://www.meti.go.jp>
- Nishimura, K. (2020). Japan's SME Policies and Local Industrial Development. **Japan Forum**, 32(3), 412–435.
- Park, H., Cho, S., & Lim, Y. (2021). SME Innovation Policy in South Korea: Challenges and Strategies. **Asian Journal of Innovation Policy**, 10(2), 45–62.